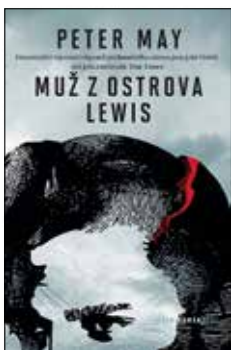

aniž by zabíhala do nebezpečných detailů. K využitým kulisám tak patří válečné období, následující poválečná léta plná podezírání, poté uvolnění na konci 60. let spolu se zmínkou o Palachovi, normalizační období, které symbolizuje emigrace a knihu uzavírají 90. léta, kdy se už nic neděje, jen se najednou cosi hledá... *Zmrzlinář* je román, který je sice přimknut k historickým a geografickým kulisám, ale jinak si dělá, co chce a sám o sobě je spíše jakousi povídkovou skládačkou, mozaikou složenou z dílků, kterou propojují určité indicie, osoby, než faktickou výpovědí o době. Tím, jak je *Zmrzlinář* napsán, trochu připomíná krasohled. Dílky příběhu tady do sebe sice zapadají, ale neustále se pohybují a tak dospějí pokaždé jinam. Nejzajímavější na tom ovšem je, že si přesto tyhle kousky zachovávají spojitost. Tím, čím začíná jeden příběh, jinde druhý končí. Jde sice o román, ale díky zmíněnému tahle kniha připomíná povídkový film. Ostatně, film je velkou autorčinou inspirací a filmem také tahle kniha v podstatě začíná. Režisér a natáčení filmu se objevuje jako první obraz. Natáčí se příběh dvou lidí, kteří před čímsi utíkají. Okolnosti je zavedou do malé vsi, kde je ubytuje ve svém domě osamělá žena. Je třeba předstírat, tajit skutečná jména, je nutné pamatovat si ta falešná. Pořád je to ale film a nikdo, kromě režiséra, předem nezná scénář. Příběh ovšem pokračuje. Objevuje se tu beznohý herec, který v tom filmu hraje. Druhý obraz. Muž a žena utíkají před nacisty. Mohl by to být ale i manželský pár, který kvůli bezpečnosti předstírá, že k sobě nepatří. Shoda okolností je přivede do malé vsi, kde se ubytují u osamělé ženy v domě na kopci, ta je ale nedůvěřivá. Je tedy nutné chovat se jako opravdová manželka nebo manžel, cokoliv jiného je nebezpečné. Majitelka domu se stará ve volném čase v nemocnici o raněné a její dům je velký a prázdný, takže občas některé rekonvalescenty ubytovává. Jednoho dne do domu přijde raněný, který přišel o nohu. A stříh. V kinech běží film, který jedné ženě příliš připomíná její vlastní osud. Vzala si muže bez nohy, kterého potkala v domě na kopci. Vyhledá tedy režiséra a cosi si s ním začne. Jenže je to vztah, nebo výsledek? Doma však na ni už čeká syn. Syn, který si jednoho dne jde koupit kanystr, jenže lidé se v té době upalují nějak moc. A také nějak víc utíkají, emigrují. Příběh si díky tomu na chvíli odskočí do Švédska, aby nakonec skončil zase v Československu, v Olomouci, kam přijíždí hledat své kořeny mladá žena Gunilla a místo nich najde cizí milostné dopisy. Nechá si je přeložit a je jimi naprosto očarována. Chce být jako ta žena, které jsou adresovány. Jenže kde najít onoho pisatele? A tady přijde mladá žena na svérázný způsob, jak onoho pisatele najít... Gunillino dobrodružství v Olomouci patří k silným momentům knihy (prvním je manželský pár v domě na kopci), ačkoliv možná bude kulturně a politicky vyzdvihována část, která se týká – nyní tak módního tématu – Jana Palacha. Každý at si však vybere, co chce. Román Katri Lipsonové je zvláštní, ale ne nesrozumitelný. I když, jak sama autorka říká, je užitečné přečíst si ho dvakrát. Rozhodně neuděláte chybu. – *Zmrzlinář* získal v roce 2013 cenu EU za literaturu.

Muž z ostrova Lewis

Spisovatel **Peter May** pochází z Glasgow, a třebaže žije už pár hezkých let ve Francii, píše o Skotsku pořád tak, jako kdyby se díval z okna zrovna na to, jak venku buď fouká, prší nebo obojí. Vítr, moře, déšť a *machair* bez konce, drsná a nehostinná krajina a těžký život lidí v ní, to je totiž nepostradatelný prvek jeho detektivek. Atmosféra, kterou tahle scénérie vyvolává, je ovšem naprosto dokonalá. Jinak řečeno – jako stvořená pro vraždu. Nejinak tomu je i v knize ***Muž z ostrova Lewis*** (vydal Host v překladu Lindy Kaprové), což je už druhý díl z trilogie příběhů odehrávajících se na stejnojmenném skotském ostrově ze souostroví vnějších Hebrid. Volně navazuje na předchozí *Skálu* (Host, 2013) a následovat jej bude i poslední část s názvem *Šachové figurky*. Pokud člověk první díl nezná, nic se neděje, znalost předchozí části není nutná, ale tahle potřeba spíše přirozeně vyvstane. Protože zkrátka budete chtít číst dál (a v prvním díle je navíc k dispozici slovníček výslovnosti používaných gaelských výrazů). Na Mayových detektivkách je možná nejzajímavější to, že to nejsou úplně čisté detektivky. Pro taková díla ostatně vznikla vlastní kategorie – *literary crime*, což znamená, že jsou psána kvalitněji než běžné detektivky. Jsou tam sice všechny potřebné prvky, ale ne jenom. Jak je již uvedeno, velkou roli hraje u Maye prostředí – melancholie, se kterou autor vytrvale popisuje vítr a déšť, místy takřka připomíná básnickou

prózu. Krom toho však také velice dobře pracuje s fakty. Maye tedy můžeme považovat nejen za básníka, ale skoro i za kulturního antropologa, protože se věnuje jak historii míst, tak i zvyklostem a zvykům, které na ostrovech lidé udržují. A při tom všem je mrtvola opravdu už jen tou pomyslnou třešničkou na dortu. Nebožtíkem to ovšem začít musí, pokud budeme čítat pravidla žánru, ale pak už se text jen sype, klidně a spolu s všudypřítomným deštěm takřka melancholicky odkrývá to, co je pod slupkou téhle drsné ostrovní krajiny, která místo strdí oplývá rašelinou. Tak jako byl v předchozí knize důležitým prvkem rituální lov *guga* (mláďata terejů), nyní je to rašelina. Tou se na ostrovech topí, ovšem nejprve je nutné ji vyřezat ze země a usušit. Právě díky tomu se v ní jednoho dne najde tělo. Zachovalé, v nejlepšímu stavu, neboť rašelina je také výborný konzervant. Následuje důležitá a nepostradatelná scéna na patologii, a pak už zbývá jen najít vraha. Hlavním hrdinou je opět bývalý policista Finn Macleod, který se vrací, snad už definitivně, na ostrov, kde se snaží dát do pořádku ruiny rodného domu a ve zbytku času hledá cestu ke své někdejší lásce. Jeho přibližování k Marsaili je jeden krok tam a dva zpátky, což už je někdy trochu na hraně, nicméně milostná linka tady skutečně nehraje hlavní roli, byť knihu významně oživuje. Macleod se opět setkává s konstáblem Gunnem, který jej přízve k práci na objasnování vraždy, která se ovšem stala v hluboké minulosti. Přesto je třeba zjistit, kdo nalezeného muže zabil a proč. Především proto, že díky shodné DNA s obětí se hlavní epizodní postavou stává Marsailin otec a jeho minulost, kterou bude nutno vydolovat z jeho vytrácející se paměti. Kapitoly rozdělené na minulost a současnost se střídají, ale je jasné, že prim tady hraje historie. Naplno se tak rozvine ústřední téma knihy, kterým je problematika tzv. domovanů. Tak byli nazýváni sirotci nebo děti z rozvrácených manželství, které byly v polovině 20. století bez všech ohledů přiváženy na ostrovy do pěstounské péče. V podstatě však šlo o nevolníky, kteří nahrazovali levnou pracovní sílu a nedostatek obyvatel na ostrovech. Děti byly často týrány a do své plnoletosti neměly žádnou možnost ostrovy opustit. To vše pak bylo ještě dvojnásob horší, pokud byly katolické víry. U detektivky se nesluší prozrazovat pointu ani konec, ale věřte, že v tomto případě je to skoro to nejmenší. Pokud máte šanci přečíst si knihu přímo někde na skotských ostrovech, neváhejte a vezměte si ji s sebou. Nebo si aspoň počkejte na déšť. Budete-li mít štěstí na opravdové skotské počasí, čeká vás dokonalý 4D efekt.

SOŇA ABRAMOWITZ-FRAŇKOVÁ

Hrabalovy domácí úkoly i hlučná samota

Nedožitě březnové sté narozeniny **Bohumila Hrabala** (1914–1997) patří k nejvýznamnějším literárním výročí letošního roku. Není proto divu, že se na knižním trhu objevila i řada knih ať už přímo od Bohumila Hrabala, nebo o něm. Já bych rád upozornil na tři z nich.

Z Hrabalovy tvorby se poněkud vymyká kniha ***Domácí úkoly (Úvahy a rozhovory)***. K vydání byla připravena v Mladé frontě v roce 1969, vyzražený text byl redakcí upraven a o rok později schválen do tisku. Od roku 1970 však nesměly Hrabalovy knihy oficiálně vycházet („zákaz“ trval až do Hrabalovy „sebekritiky“ v *Tvorbě* v roce 1975, ovšem i poté mohly vycházet jen některé jeho knihy, jiné vycházely v samizdatu a v zahraničí a u nás byly knižně vydány až na sklonku roku 1989, resp. od roku 1990); téměř celý náklad *Domácích úkolů* (26 tisíc výtisků!) byl skartován. Zachovala se jen nepatrná část, zcizená cestou do Sběrných surovin. Letošní vydání v Mladé frontě k Hrabalovu výročí je reprintem jednoho ze „zachráněných“ výtisků. Takže kniha se českému čtenáři v původní podobě představuje vlastně poprvé – v úpravě předního českého grafika a typografa Jiřího Rathouského (1924–2003) a s původním doslovem Karola Sidona. Kniha má dokonce dvě tiráže, tu původní z roku 1970, pak následuje ediční poznámka a druhá tiráž k novému vydání. Z původní tiráže tak zjistíme, že brožovaná kniha měla nejen zmíněný náklad, ale že stála ve své době 11,- Kč. *Domácí úkoly*, jak napovídá podnázev, jsou sestaveny z krátkých Hrabalových úvah a z několika rozhovorů. Hned v prvním textu *Na struně mezi kolíbkou a rakví* vzpomíná Hrabal na strýce Pepina (známého mj. z *Postřižín*): „... můj strýc Pepin, obuvník a sladovník, ten mě skoro všechno naučil...“ Hrabal si přeje „být víc zapisovatelem a stříhačem než spisovatelem“. V dalším

